

Koulutus ja tutkimus 2003–2008 on kehittämissuunnitelma ja osa valtioneuvoston strategiaa

Markku Mattila

Professori Matti Virén kysyy kirjoituksessaan *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 5/2004, onko *Koulutus ja tutkimus 2003–2008* -suunnitelma opetusministerin mielestä esimerkki uudesta analyyttisestä ja läpinäkyvästä hallintotavasta? Siihen voi vastata, että suunnitelma on osa uudenlaista hallintotapaa ja siinä on tunnistettu uuden analyyttisen ja läpinäkyvän toimintatavan tarve ja kohteita.

Koulutus ja tutkimus 2003–2008 -kehittämissuunnitelma on valtioneuvoston virallinen strateginen asiakirja [1]. Siitä on säädetty erikseen asetuksella (987/1998), jonka mukaan valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi suunnitelman opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämisestä hyväksymisvuotta ja sitä seuraavaa viittä kalenterivuotta varten.

Kehittämissuunnitelma liittyy valtioneuvoston työskentelytapojen uudistamiseen. Valtion keskushallinnon uudistamisprojektin yhteydessä on suunniteltu uudelleen mm. valtioneuvoston työskentelytapoja ja strategista ohjausta [2]. Strategisessa ohjauksessa on haluttu korostaa hallitusohjelman merkitystä ja hallitusohjelmiin liittyvien strategia-asiakirjojen roolia.

Valtion keskushallinnon uudistamisen periaatteiden mukaisesti on hallitusohjelman pohjalta laadittu hallituksen strategia-asiakirja 2003, jonka tarkoituksena on koota ja suunnata koko valtion hallinto toteuttamaan hallituksen päätavoitteita [3]. Strategia-asiakirja rakentuu pääosin hallinnonrajat ylittävistä politiikkaohjelmista, jotka ovat työllisyysohjelma, yrittäjyyden politiikkaohjelma, tietoyhteiskuntaohjelma ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma. Näiden lisäksi strategia-asiakirjaan on sisällytetty hallituksen erityisseurannassa oleva muut poikkihallinnolliset politiikat.

Kehittämissuunnitelma liittyy tähän hal-

lituksen strategiakokonaisuuteen ja sisältää valtioneuvoston periaatteelliset linjaukset kehittämisen kohteista ja suunnasta. Muuttunut valtioneuvoston strategiasuunnittelun kokonaisuus on pyritty ottamaan huomioon kehittämissuunnitelmassa. Koulutuksen ja tutkimuksen kannalta on tärkeää, että sektorin strategiset linjaukset on tehty valtioneuvoston tasolla. Tämä antaa selkeän lähtökohdan ja toiminnan suunnan koko hallinnonalalle hallituskauteksi.

On totta, että kehittämissuunnitelmassa ei ole epäkohtien analyysiä. Sen sijaan siinä on toimintaympäristön muutosten kuvaus, josta katsotaan nousevan koulutukselle ja tutkimukselle uusia haasteita ja niihin vastaamiseksi toimenpiteiden tarpeita. Ajatus on, että epäkohtien analyysi on tehty muualla yleensä siinä vaiheessa, kun eri kohteiden toimenpideohjelmiä suunnitellaan. Kehittämissuunnitelmassa on strategisen suunnittelun periaatteiden mukaisesti osoitettu ne tarpeelliset kohteet, joissa haasteisiin vastaamiseksi on toimittava sekä yleensä haluttu kehityksen suunta.

Virenin esiin nostama opetuksen parantaminen ja kehittäminen liittyy laajemmin toiminnan laatuun, joka on kehittämissuunnitelmassa toimenpiteitä vaativana asiana mukana. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi on jo menossa monia toimenpiteitä. Korkeakoulujen arviointineuvosto tekee korkeakoulujen tai niiden ohjelmien arviointia, joissa on epäkohtien analyysi ja suositukset kehittämistoimenpiteiksi. Opetusministeriön työryhmä on tehnyt ehdotuksen suomalaisesta korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmästä, joka täyttää myös Euroopan korkeakoulualan kansainväliset vaatimukset. [4] Siinä on ehdotettu yliopistojen kehittävän ja voimistaman omaa laadunvarmistamisen menettelyään.

Opetusministeriön ja yliopistojen välisissä tulosneuvotteluissa laadun ja opetuksen ke-

hittäminen ovat aivan keskeisesti esillä ja yliopistoissa on sovittu toteutettavaksi kymmeniä opetuksen ja kehittämisen hankkeita. Tällä tavalla kehittämissuunnitelmassa mainittu yleinen opetuksen kehittämisen tarve näkyy ja välittyy jokaisen yliopiston omaan toimintaan ja arkeen.

Resurssien tarve on myös suunnitelmassa. Hallitusohjelmassa on linjattu, että yliopistojen ja tutkimuksen määrärahoja lisätään hallituskautena linjauksen pohjalta [5].

Yliopistokoulutuksen laajuuden tavoitteet ovat kehittämissuunnitelman tärkeä sisältö. Siinä valtioneuvosto on päättänyt yliopistosektorin laajuudesta ja tutkintotavoitteista. Tutkintotavoitteet perustuvat lukuisiin koulutustarpeen ennakoiteihin ja työvoiman tarveennusteisiin. Tutkijakoulutuksen ja tohtorien tarpeen keskeisenä perusteena on Suomen Akatemian arvio tulevasta tohtoritarpeesta [6]. Toisin kuin Viren epäilee, koulutusvastuut ja tohtoritavoitteet sovitaan yliopistojen kesken koulutusaloittain. Koulutustarpeen arvioinnin eräs keskeinen lähtökohta on työministeriön johdolla tehty ennakointihanke Työvoima 2020 [7].

Lopuksi on todettava, että sektoritutkimuksen kehittämiseen ja tutkimustulosten hyödyntämiseen päätöksenteon tukena panostetaan. Opetusministeriö on kehittämässä kolmen yliopiston kanssa (Tampereen, Turun ja Jyväskylän yliopistot) yhteistä korkeakouluhallinnon tutkimuksen ja koulutuksen kehittämisverkostoa Finherttiä. Verkoston tavoitteena on tukea suomalaista korkeakoulupoliittista suunnittelua sekä yliopistojen ja korkeakoulujen johtamista ja hallintoa. Samoin panostetaan tiede- ja teknologiapolitiikkaa koskevaan tutkimukseen. Opetusministeriö tukee rahoituksellaan kahta tieteen ja teknologian tutkimuksen kehittämishanketta (Helsingin yliopisto, Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillisen yliopisto). Myös yliopistojen toiminnan vaikuttavuuden arviointia kehitetään koko ajan.

Valtioneuvoston strategiatyö kehittyi koko ajan ja on mahdollista, että seuraava koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma on rakenteeltaan ja tavoitteiltaan hyvin erilainen kuin nykyinen. On kuitenkin hyvä asia, että myös julkisuudessa käydään keskustelua asiasta.

VIITTEET

- [1] "Koulutus- ja tutkimus 2003-2008", Opetusministeriön julkaisuja 2004:6
- [2] "Valtioneuvoston työskentelytavat", Valtion keskuhallinnon uudistaminen, Helsinki 2001
- [3] "Hallituksen strategia-asiakirja 2003", Valtioneuvoston kanslian julkaisuja, 14/2003
- [4] "Korkeakoulutuksen laadunvarmistus", Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6
- [5] "Osaaminen, innovaatiot ja kansainvälistyminen", Valtion tiede- ja teknologianeuvosto, Helsinki 2003
- [6] "Tohtoreiden työllistyminen, sijoittuminen ja tarve", Suomen Akatemian julkaisuja 4/03
- [7] "Työllisyys vuosituhanen alussa", Työvoima 2020, Työministeriö, Helsinki, 2002

Kirjoittaja on tekniikan tohtori, professori ja Opetusministeriön yliopistoyksikön johtaja.

Nuorisotutkimusverkoston tutkijahaku 2005-2007:

Nuorisotyön ja nuorten kansalaistoiminnan tutkimus

Nuorisotutkimusverkosto julistaa haettavaksi kolme tutkijan tointa (yksi palkkaluokka A19 mukaisin eduin ja kaksi A21–22 mukaisin eduin). Toimet myönnetään 1-3 vuodeksi. Rahoitusta voivat hakea ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet henkilöt tai tutkimusryhmät. Rahoitusta ei myönnetä pro gradu -töihin. Nuorisotutkimusverkoston tämänkertaisen haun sisältöalue, jota hakijoiden tutkimussuunnitelmien tulee käsitellä on nuorisotyön ja nuorten kansalaistoiminnan tutkimus.

Lisätietoja hausta osoitteessa: www.nuorisotutkimusseura.fi